

แผนการจัดการเรียนรู้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการสอน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบหรือการกระทำด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น โดยครูคอยให้คำแนะนำและดูแลนักเรียน

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

- ทำให้ผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจ เมื่อเกิดความมั่นใจในการสอนย่อมจะสอนด้วยความแคล่วคล่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างราบรื่น การสอนก็จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างสมบูรณ์
- ทำให้เป็นการสอนที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่ผ่านไป เพราะผู้สอนสอนอย่างมีแบบแผน มีเป้าหมาย และมีทิศทางในการสอน
- ทำให้เป็นการสอนที่ตรงตามหลักสูตร ทั้งนี้เพราะการวางแผนการสอน ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์การสอน เนื้อหาสาระที่จะสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล แล้วจัดทำออกมาเป็นแผนการสอน
- ทำให้ผู้สอนมีเอกสารเตือนความจำ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนต่อไป
- ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอนและต่อวิชาที่เรียน ทั้งนี้เพราะผู้สอนสอนด้วยความพร้อม

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

- เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
- เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา ให้ผู้เรียนคิดแก้ไขหรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
- เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ และสามารถนำกระบวนการไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
- เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนได้ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และผู้เรียน
- เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจเป้าหมายและทิศทางของแผนการจัดการเรียนรู้

2. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น และกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาค เฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคเรียน สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นการกำหนดเนื้อหาที่ต้องเรียนโดยคำนึงจุดเน้นของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน จำนวนเวลาที่จัดการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ วัยและระดับชั้น ส่วนการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาคเรียนนั้น เป็นการระบุถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปี/ภาคเรียน

3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคเรียนเพื่อกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้รายปี รายภาค กล่าวคือเป็นเนื้อหาที่จะต้องเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

4. นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคเรียนมาพิจารณาเพื่อจัดคำอธิบายรายวิชา

5. นำคำอธิบายรายวิชามากำหนดเป็นการเรียนรู้ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าหน่วยการเรียนรู้เปรียบเสมือนบทเรียนหนึ่งๆ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาหลายเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาจใช้หลักการบูรณาการหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน เช่น วิทยาศาสตร์ และนำลักษณะเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

6. นำหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายหน่วย

7. นำแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

- ส่วนที่เป็นหัวแผนการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่บนส่วนหัวหรือ ส่วนบนของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหรือองค์ประกอบดังนี้
 - กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือชื่อวิชาที่เรียน
 - ลำดับหน่วยการเรียนรู้และเรื่องที่สอน
 - ระดับชั้นที่สอน ปีการศึกษาที่สอน
 - จำนวนชั่วโมงที่สอนหรือจำนวนคาบเวลาที่สอน
- ส่วนที่เป็นตัวแผนการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในส่วนของตัว แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้
 - สาระสำคัญ
 - จุดประสงค์การเรียนรู้
 - สาระการเรียนรู้
 - กิจกรรมการเรียนรู้หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้
 - สื่อการเรียนรู้
 - แหล่งการเรียนรู้
 - การวัดผลและประเมินผล
 - บันทึกผลการจัดการเรียนรู้ หรือบันทึกหลังสอน

ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- สาระสำคัญ หมายถึง แก่นของเรื่องหรือประเด็นหลักของเรื่องที่จะสอน เขียนให้ สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่สอน และใช้ภาษากระชับชัดเจนอ่าน เข้าใจง่าย
- จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหรือบรรลุผล ซึ่งมี 3 ด้านคือ
 - ด้านความรู้ (Knowledge : K) เป็นจุดประสงค์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ การ นำไปใช้ การ วิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
 - ด้านทักษะ/กระบวนการ (Process : P) เป็นจุดประสงค์เกี่ยวกับการปฏิบัติ กิจกรรมหรือทักษะ กระบวนการต่าง ๆ ที่ต้องการวัดผู้เรียน
 - ด้านเจตคติหรือคุณธรรมจริยธรรม (Attitude : A) เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก การเห็นคุณค่า และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ

สำหรับการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และนิยม เขียนขึ้นต้นด้วย คำกริยาซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ชัดเจน เช่น อ่าน เขียน พูด อธิบาย สาธิต ออกแบบ การเขียนจุดประสงค์ พยายามเขียนให้ครอบคลุมด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ/ กระบวนการ (Process) ด้านเจตคติหรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attitude) รวมทั้งเขียนให้สอดคล้อง กับเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ที่สอน

- สาระการเรียนรู้หรือเนื้อหา คือ รายละเอียดของเรื่องที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้มี 2 ลักษณะ คือ สาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่เป็นข้อความทั่วไปและสาระการเรียนรู้ อาศัยพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นตัวกำหนดมี 3 ด้าน ด้านความรู้คือ สาระความรู้ที่กำหนดให้ ผู้เรียนได้เรียน ด้านทักษะกระบวนการ คือ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะ การเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึก และด้านเจตคติ คุณค่า คือ อารมณ์ความรู้สึก การเห็นประโยชน์ คุณค่าของเรื่องที่เรียน

สำหรับการเขียนสาระการเรียนรู้ถ้ามีเนื้อหารายละเอียดมากควรเขียนเฉพาะหัวข้อ เรื่อง ส่วนรายละเอียด ให้ทำเป็นเอกสารประกอบการเรียนรู้หรือใบความรู้ ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง

- กิจกรรมการเรียนรู้/กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจน สิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจใช้วิธีการจัดกิจกรรมได้หลากหลายวิธีการ และหลายขั้นตอนด้วยกัน แต่ โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มักมีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังต่อไปนี้

- ชี้นำเข้าสู่บทเรียนหรือขั้นเตรียมความพร้อม เป็นการจดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมผู้เรียนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาที่สอน โดย ใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น ใช้เพลง เกม และดูวีดิทัศน์

- ขั้นการจัดการเรียนรู้ (ขั้นสอน) เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่สอนโดยใช้เทคนิคและ วิธีการต่าง ๆ และให้ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้อย่างเป็นระบบ

- ขั้นสรุป เป็นการสรุปบทเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนในแต่ละครั้ง โดยผู้สอนอาจเป็น ผู้สรุปหรือผู้เรียน ร่วมกันสรุป ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน รวมทั้งเป็นการ ตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

- สื่อการเรียนรู้หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากผู้สอน ไปสู่ผู้เรียน โดย ผู้สอนนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น เกม เพลง ใบความรู้และเอกสาร ประกอบการสอน

- แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งที่มีข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศหรือความรู้ต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียน ไปศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยทั่วไปมักจะหมายถึงสถานที่ที่เปิดให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหา ความรู้ด้วยตนเอง เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์
- การวัดผลและประเมินผล เป็นการวัดผลและประเมินผลความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน โดย จะต้องระบุวิธี วัดผล เครื่องมือวัดผล เกณฑ์การประเมินผลให้ชัดเจนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดผลและ ประเมินผลโดยทั่วไปจะประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญดังนี้
 - การวัดผล (Measurement) เป็นการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การ สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบ เป็นต้น
 - ประเมินผล (Evaluation) เป็นการตัดสินสิ่งที่จะวัดโดยนำตัวเลขที่วัดประเมินผลได้มา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าสิ่งที่วัดประเมินผล เช่น ผ่าน ไม่ผ่าน
 - เกณฑ์การประเมินผล เป็นการกำหนดเงื่อนไขของการวัดและประเมินผลที่ผู้เรียนจะผ่าน เกณฑ์ การวัดผลและประเมินผล ในลักษณะเชิงปริมาณและคุณภาพ
- บันทึกผลการเรียนรู้หรือบันทึกหลังสอน คือ การบันทึกผลที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เสร็จสิ้นลง โดยเป็นการบันทึกสรุปรายละเอียดข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าบรรลุผลตาม จุดประสงค์ที่ กำหนดไว้หรือไม่ ประสบปัญหาและอุปสรรคหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กัลัญญา เพชรภรณ์. (ม.ป.ป.). *การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้*. <https://ssru.ac.th/content-rank/27.pdf>

ศุภลักษณ์ ทองจีน. (2558). *เอกสารประกอบการสอน การออกแบบและการจัดการเรียนรู้*. ศูนย์การเรียนรู้ปึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. <https://portal5.udru.ac.th/ebook/pdf/upload/1808s5V0LZ97E3n58y3i.pdf>